

Győrffy Ákos

Egy erdei ház megközelítése

Nehéz lenne pontosan megmondani, miért vonzódok hozzá. A lehetséges magyarázatokból lenne bőségesen, de valamiért egyik sem lenne igazán kielégítő. Csak körbejárnám ezt a házat, körbejárnám a magyarázataimmal, de a küszöbét nem lépném át velük. Nehéz lenne megmondani, miért érzek otthonosnak egy helyet. Mi az, ami miatt az egyik hely taszít, a másik pedig azonnal lakályosnak tűnik, holott sosem jártunk még arra.

A vallásos ember számára a tér nem egységes. Törések és szakadások találhatóak benne, olyan részeket tartalmaz, amelyek minőségileg különböznek a többitől. Mindezt könnyen megtapasztalhatjuk, ha *nyitottan* járunk egy vidéken, kinyúlva a táj titkos áramai, belső sugallatai felé. Az, hogy mit nevezek nyitottságnak, nem könnyen definiálható. Valamiféle érzékenység, egyfajta antena szükséges hozzá, amelynek segítségével foghatók bizonyos jelzések. Olyan jelzések ezek, amelyek inkább az álombeli élményekhez hasonlítanak, vagy olyanok, mintha nem is mi élnénk vagy éltük volna át őket, hanem valaki más, akit nem ismerünk, és akivel mégis kapcsolatban állunk. Titokzatos, rejtélyes élmények ezek, a nyelv segítségével nehéz közel férkőzni hozzájuk. A világnak abból a tartományából származnak, ahonnan a költészet, vagy ahonnan a zene.

A ház egy meredek, bükkös domboldal aljában áll. Van erre egy szép, ritkán használt szó: horhos. A ház egy ilyen horhos mélyén rejtőzik. Egy moha lepte kövekkel, korhadó fatörzsekkel borított, észak felé néző árok bejáratánál. Amennyire tudom, körülbelül nyolcvanéves lehet, fiatal korában csőszházként szolgált. A ház alatt, ahol az árok kiszélesedik, valaha gyümölcsösök voltak. Almáskertek. Még most is látni néhány almafát az áthatolhatatlan, vadrózsával, sommal benőtt mezőn. A ház környékét negyven-ötven évvel ezelőtt még művelték. Gyümölcsöskertek, málnások voltak mindenfelé. Aztán olyan idők jöttek, amikor felhagytak művelésükkel, és lassan visszavette az egészet az erdő.

Talán az erdei életmód is gyanús volt az új idők teljhatalmú urainak, mert ugyan hogy képzelet valaki, hogy csak úgy fákat metsz és kapál, szüretel és gallyat éget a csendben, távol a falutól. Az ilyen ember gyanús, nehéz ellenőrizni, mit csinál. A ház mégis átvészelte valahogy a sötét időket, és ma is áll, miközben sok más hasonló erdei szállás (többek között a nagyszüleimé) rég eltűnt a föld színéről. Mostani gazdája olykor rendelkezésemre bocsátja egy-egy hétvégére.

Egy ház berendezése mindig utal arra a szellemi felépítményre, amely létrehozta. Figyelmes tekintet előtt hamar nyilvánvalóvá válik, milyen ember lehet a gazda. Ha arra gondolok, miféle förtelmes enteriőrökkel kénytelen találkozni az ember nap mint nap, könnyen következtethetek arra, milyen állapotban vannak azok a szellemi felépítmények, amelyek létrehozták őket. Az eredmény siralmas. A modern házak legtöbbször egyszerűen elviselhetetlen tereket zár körbe. Olyan tereket, amelyek legfeljebb csak arra jók, hogy a bennük élők mihamarabb ember-automatákká változzanak. A ház külső-belső képe kíméletlen tükre az abban élőknek.

Ennek az erdei háznak a külső-belső képe azonnal megragadott. A be rendezése, a semmi feleslegeset nem tartalmazó belső tere, az aszketikus egyszerűség, amely a falakból árad. Nem állítom, hogy mindez mondjuk az én szellemi felépítményem hű mása lenne, inkább egy ideális állapoté, egy vágyott állapoté. Egy ideális szellemi állapot házbéli megtestesülése. Csak a legszükségesebbek, azok viszont tisztán, egyszerűen és átláthatón.

Az általam ideálisnak gondolt belső tér leginkább egy kolostor cellájához hasonlít. Ennek a háznak a belső tere egy kolostori cellához hasonlít. Egy ilyen térben a gondolkodás is megváltozik, ezt volt alkalmam megtapasztalni a ház falai között. Világosabban látok, éberebb vagyok, együttérzőbb, megértőbb. Mások lesznek a mozdulataim, másként beszélek, olyan szavakat használok, amelyeket máshol nem.

Aztán lent, *itt*, minden arra tör, hogy mihamarabb elfelejtssem az odafenti állapotot. Felejtsem el, mint romantikus, hiábavaló lázálmot, amelynek a *realitás talaján* maradvá semmiféle léjtogosultsága nincs. Itt lent minden az ellen dolgozik, amit az erdei ház képvisel. Az ilyen házak ugyanis ellenségei a lenti világnak. A lenti világ szeretné elpusztítani őket, vagy legalábbis a saját képére átalakítani.

Ha mégis kikerülök a lenti világ elviselhetetlenül zajos sodrásából, és az erdei ház csendjébe jutok, először egyfajta légüres téren kell átverekednem magam. Még nem vagyok itt, már nem vagyok ott. Olykor kétségbeeséssel jár együtt, levetséggel, kedvetlenséggel. Mit csináljak itt? Úristen, micsoda csend. Nem tudom elkerülni, hogy ne magamra figyeljek. Amit akkor sem kerülök el, ha a lombok mozgását vagy egy madár röptét figyelem. A megfigyelés tárgya és a megfigyelő közé nem iktatódik be semmiféle zavaró körülmény. Most aztán nézheted, ezt akartad. Csend van odakint, de idebent, idebent az agyban még egyáltalán nincs csend. Sem az agyban, sem a szívben nincs csend. Zaklatott állapotban nehezen elviselhető egy olyan közeg, amelynek legnagyobb szenzációja egy havasi cincér például, ahogy órákig ül mozdulatlanul a küszöbön. Itt nem történik semmi. Hogy lehet ezt elviselni? Ebben a környezetben nyilvánvalóvá válik, hogy amit történésről, működésről, egyáltalán, amit az élet menetéről általában gondolunk, az bizony egyszerű tévedés. Erről nem volt szó, hogy ez is van, ezt nem mondta a Marika néni az alsó tagozatban, de az Éva néni sem a felsőben. És ami a legrémisztóbb, hogy a gimnáziumi magyartanár sem tudósított semmi ilyesmiről, sem a teológusprofesszor később, a főiskolán. Ez bizony el lett felejtve. Vagy el lett hallgatva. Vagy ők sem ismerték, azért nem beszéltek róla. Vagy nem érezték fontosnak. Ez nem lényeges, nézzük inkább a periódusos rendszert. Ákoskám, vezesd le ezt a másodfokú egyenletet a táblánál. Mettől meddig élt Babits Mihály. Mit jelent az, hogy irreverzibilis koaguláció. Ezekkel az információkkal az ember nem sokra megy, ha, mondjuk így, az életével kell szembenéznie. Az erdei ház a szembesítés helye. A vádlottak padján reszketve ülök ilyenkor, malmozok az ujjaimmal, és nem jut eszembe semmi, amit mentségemre felhozhatnék. Most mondjam azt, hogy erre engem nem tanítottak meg? Vagy azt, hogy olyan életre lettem szocializálva, amely hírből sem ismeri a csend, az elmélyültség, a magány állapotát? Mutogassak másokra, az apámra, az anyámra, a mindenféle tanári karokra, dékánokra és vizsgabizottsági elnökökre? A mutogatás bizonyos szinten akár még jogos is lehet, de tudom, hogy ennyivel nem úszom meg. Nincs más választásom, egye-

dül kell szembenéznem azzal, amivel szerencsésebb korokban együtt néztek szembe emberek, akik ráadásul olyan közegben nőttek fel, amely ismerte a szembenézés módszereit. Nagyanyám egész életét a szőlőben, a málnásban, a gyümölcsösben, a kukoricásban, a kaszálón, az erdőben töltötte. Panaszkodni sosem hallottam, imádkozni igen, csendben, fél oldalára bénultan is, amikor minden szó nehéz volt már neki. Mondhatnám, nagyanyám a középkor utolsó embere volt. Egész élete, a gondolatvilága sokkal közelebb állt a középkorhoz, mint a huszadik századhoz, amelyben élni volt kénytelen. Bizonyos értelemben a középkornak az ő életével lett végérvényesen vége, legalábbis az én számomra, és ami utána jött, az tizenöt-húsz év alatt olyan örületes tempóban történt meg, hogy nincs ember, aki követni tudná. Mintha az ő életével ért volna véget az emberi élet, és ami utána jött, az hasonlít ugyan az életre, de mégsem az. Nem tudom, micsoda. Torzképe, kifordítása, leköpése.

Itt, az erdei ház előtt ülve nem tudok nem arra gondolni, mit vesztettünk azzal, hogy hagytuk veszendőbe menni mindazt, ami nagyanyáink életének vezérfonala volt. Egy könnyed mozdulattal vágtuk el ezt a fonalat, azt gondolva, hogy telefon- és kábeltévé-zsinórokkal pótolhatjuk majd. Vagy fellövünk ezer műholdat, és az mennyivel komolyabb, mint kapálni. Mennyivel?

Legalább egy teljes nap, egy nap kell hozzá, hogy megszokjam valahogy a csendet, és magam is hozzálassuljak a természeti térhez. A havasi cincért még reggel is a küszöbön találtam. Alig észrevehető lassúsággal mozgatta hosszú csápjait.

Nem leválni

Mile Zsigmondnak

Nem tudtam, hová indulok. A sárga és vörös zuzmóval borított kőtömb, amelyre rátaláltam, még langyos volt a kora őszi naptól. Alkonyodott. Lankás, szinte lapos hegytetőre értem. A tetőn ritkás tölgyerdő és árvalányhaj mindenütt. Combig éró árvalányhajtenger.

Leültem a kőre, előkotortam a cigarettát. Megrémültem az ürességtől, hogy hirtelen mintha eltűnt volna minden érzés, el minden gondolat, arcok és illatok, szorongás és öröm. Nem voltam képes elhinni, hogy a tekintet, amely a szemközi hegyoldalon merőlegesen felfutó nyiladékra szegeződik, az enyém lenne. Elszakadtam a saját tekintetemtől, mégis ez volt az egyetlen, amibe kapaszkodhattam. Igyekeztem nem leválni ennek a tekintetnek az irányáról, bár azt, hogy ki igyekezett ennyire, abban a pillanatban képtelen lettem volna megállapítani. Egyszer csak elvesztettem mindent, amitől addig erőnek erejével szabadulni igyekeztem. Nélkülem ültem ott a kövön, nem volt jelen az, akivel addig a pillanatig összetévesztettem magam.

A nyiladékban megjelent három szarvas, megálltak a szederbokrok között, magasra tartott fejfel szimatoltak körbe.

Fogalmam sincs, meddig ülhettem ott. Már sötét volt egészen, mire leértem a patakhoz, a tűz mellé. Barátom ott ült egy rönkön, a tűzbe nézett, nem szólt, nem szóltam én sem. Szóltanul ittunk meg egy üveg bort a patakzúgásban.